Japāņu gleznotājas Meidži periodā

Autore: Luīze Anelija Bīgele
Orientālistika, 1.kurss

Saturs

- **Ievads**
  - Māksla Japānā Meidži periodā (1868-1912)
  - Jōga (洋画)
  - Ņihonga (日本画)
- **Meidži gleznotājas**
  - Kijohara Tama (清原玉)
  - Jamašita Rin (山下りん)
  - Uemura Šōen (上村 松園)
  - Takamura Čieko (高村 智恵子)

Māksla Japānā Meidži periodā (1868-1912)

Rietumu kultūras vērtību ieviešana noveda pie domu šķelšanās japāņu mākslā kā arī gandrīz visos citos kultūras aspektos starp tradicionālajām vērtībām un mēģinājumiem dublēt un asimilēt dažādas pretrunīgas jaunas idejas.

Jōga (洋画)- «rietumu stila gleznas».

Ņihonga (日本画)- «japāņu stila gleznas».

Jōga (洋画)

Rietumu tehnikas, ko izmantoja *jōgas* mākslinieki, ievērojami atšķīrās no iepriekšējām japāņu mākslas stiliem, kas lielā mērā ietvēra koka bloku izdrukas, kurām bija raksturīgas plakans krāsojums, treknas kontūras, perspektīvas neesamība un skats no augšas uz leju. Šīs jaunās metodes ieviesa perspektīvas izmantošanu, lielāku eļļas krāsu izmantošanu, litogrāfiju, pasteļus, akvareļus, skices un plenēra gleznieciības praksi, rietumniecisku motīvu un priekšmetu iekļaušanu. Lai gan *jōga* pārņēma tā laika populāro kustību iezīmes, tostarp fovismu, kubismu, impresionismu un naturālismu, tās mākslinieki izteikti radīja darbus, kas ne tikai kopēja šos stilus, bet arī palīdzēja attīstīt japāņu mākslas darbus.

Ņihonga (日本画)

Ņihonga izmantoja tradicionālo japāņu gleznīecības stilu jeb *jamato-e* (大和絵), lai radītu darbus ar matētu apdari, kas atgādina akvareli, kur otas triepieni nebija acīmredzami, un tika uzsvērta līnija, ko radīja *sumi* (墨) tinte. Nihonga tika uzskatīts par spontānu mākslas veidu, kas konkrētā brīdī atklāj mākslinieka prātu, nevis rada reālistisku tēlu.

Kijohara Tama (清原玉, 1861-1939)

Pazīstama arī kā Eleonora Ragusa (rietumu vārds) viņa bija japāņu gleznotāja, kas lielāko savas dzīves daļu pavadīja Itālijā Palermo, un bija slavenā tēlnieka Vinčenzo Ragusa sieva.

Dzimusi 1861.gada aprīlī Tama bija otrā vecākā meita savā ģimenē un viņas tēvs bija Kijohara Einosuke, slavenā Zōdžō-dži (増上寺) tempļa vadītājs. Meitene sāka studēt rietumu stila gleznīecību jau no ļoti agra vecuma pie japāņu meistara vārdā Eidžu (永寿).

Kijoharas Tamas portrets, 1883. (1.)

***

Vinčenzo Ragusa pirmo reizi satikās ar Tamu, kad viņai bija 17 gadi, kādā dārzā, kur viņa gleznoja vēdekļus. Neskatoties uz viņu lielo gadu starpību abi drīz vien kļuva par mīļākajiem, un jau 1882.gadā Vinčenzo aizveda viņu sev līdzi atpakaļ uz Itāliju. Viņa apprecēja Ragusu 1889.gadā, nomainīja savu vārdu uz Eleonora Ragusa un Sicīlijā nodibināja japāņu mākslas skolu (Scuola Superiore d'Arte Applicata), kurā viņa mācīja lakošanu, gleznošanu un aušanu. Diemžēl pēc pāris gadiem skolu nācās slēgt finansiālu problēmu dēļ, tomēr viņa turpināja aktīvi darboties mākslas jomā un tika nominēta par direktora vietnieci Vinčenzo dibinātajā mākslas skolā. Itālijā viņa tika apbrīnota par saviem akvareļa darbiem, tostarp klusajām dabām ar ziediem, kā arī ainavām. Pēc viņas vīra nāves 1927. gadā divi Japānas laikraksti uzzināja par viņas dzīvesstāstu un publicēja par to sērijveida romānu, kas Tamai atnesa slavu viņas dzimtenē. Kijohara bija izcila gleznotāja, taču lielākā daļa no Japānā atstātajiem darbiem tika iznīcināti Otrā pasaules kara laikā, savukārt Itālijā atstātie ir atrodami tikai dažādās privātajās kolekcijās.

«Pavasaris» (春, *Haru*), Kijohara Tama, 1912. (2.)

«Skice kādam fanam» (愛好家のための絵, *Aikōka no tame no e*), Kijohara Tama, 1887. (1.)

Jamašita Rin (山下りん, 1867-1939)

Viņa bija Japānas pareizticīgo baznīcas ikonu gleznotāja un viena no pirmajām neatkarīgajām japāņu mākslinieccēm, un pirmā atzītā sieviešu *jōga* gleznotāja.

Jamašita dzima 1857. gadā samuraju ģimenē tagadējā Ibaraki prefektūrā. Viņas ģimeni piemeklēja lielas grūtības pēc tēva nāves 1863.gadā kā rezultātā 15 gadu vecumā viņai nācās bēgt no mājām, lai izvairītos no laulībām ar kādu zemnieku. Pēc atgriešanās viņa nākamajā gadā devās prom, lai studētu glezniecību Tokijā. Tur viņa vispirms mācījās pie *ukijo-e* (koka bloku druka, 浮世絵) meistariem, bet vēlāk pievērsās *jōga* glezniecības stilam.

Jamašita Rin 26 gadu vecumā. (3.)

***

1877.gadā viņa iestājās Tehniskās Tēlotājmākslas Skolā (工部美術学校, *Kōbu Bidžucu Gakkō),* kas bija Japānas pirmā specializētā *jōga* mākslas skola. Tur viņa mācījās pie Antonio Fontanesi, kas tāpat kā Vinčenzo Ragusa bija ieradies mācīt japāņu gleznotājus, bet jau 1880.gadā meitene aizgāja no šīs skolas un tā paša gada decembrī viņa ar kuģi devās no Jokohamas uz Krieviju, lai mācītos par ikonu gleznotāju. Martā ierodoties Sanktpēterburgā, viņa iestājās Novodevičas klosterī. 1883. gadā viņa atgriezās Japānā caur Berlīni un Parīzi, aprīlī ierodoties Jokohamā. Pēc tam Jamašita apmetās uz dzīvi un izveidoja darbnīcu Tokijā, uz zemes, kas piederēja Svētās Augšāmcelšanās katedrālei. Krievijas revolūcija radīja baznīcā nenoteiktību un pārtrauca finansiālo atbalstu. 1918. gadā Jamašita atstāja Tokiju un atgriezās mājās Kasamā, kur viņa nodzīvoja pensijā nākamos trīsdesmit gadus.

«Augšāmcelšanās» (復活, *Fukkacu*), Jamašita Rin, 1891. (4.)

«Slepenās vakariņas» (機密ノ晩餐, Kimicu no bansan), Jamašita Rin, 1901. (5.)

Uemura Šōen (上村松園, 1875-1949)

Šōena bija pazīstama galvenokārt ar savām *bidžin-ga* (美人画) jeb skaistu sieviešu gleznām *ņihonga* stilā, lai gan viņa gleznoja arī daudzus darbus par vēsturiskām un tradicionālām tēmām. Šōena tiek uzskatīta par galveno *bidžin-ga* žanra novatoru, neskatoties uz to, ka viņa to joprojām bieži izmantoja, lai attēlotu tradicionālos sieviešu skaistuma standartus. Šōena piedzima 1875.gadā tējas tirgotāju ģimenē. 12 gadu vecumā Šoena zīmēja attēlus un uzrādīja iespaidīgas prasmes cilvēku figūru zīmēšanā. Jau 15 gadu vecumā viņa izstādīja savus darbus un ieguva balvas oficiālos mākslas konkursos, kā arī saņēma pasūtījumus no privātpersonām. Viņa dievināja mākslinieka Hokusai (北斎) japāņu koka bloku apdruku darbus. Viņas māte atbalstīja viņas lēmumu attīstīt savu māksliniecisko karjeru, lai gan tolaik starp sievietēm tas nebija ierasts.

Uemura Šōen. (6.)

***

Šōena tika nosūtīta uz Kioto prefektūras glezniecības skolu, kur viņa mācījās pie ķīniešu stila ainavu gleznotāja Suzuki Šōnen (鈴木松年, 1849–1918). Suzuki bija tik pārsteigts, ka, atzīstot viņas talantu, iedeva viņai pirmo sava pseidonīma kandži «šō» (松). Meitene turpināja attīstīt savu talantu, ieguva vairākas balvas dažādās izstādēs un vietējos konkursos. Vēlāk viņa koncentrējās uz darbu izstādīšanu un pārdošanu valdības sponsorētajās izstādēs, sākot no 1907. gada. Kad viņas gleznu «Četru gadalaiku skaistule» (四季の美しさ, *Ši no ucukušisa*) nopirka Konnas hercogs viņa kļuva par vietējo slavenību vien 15 gadu vecumā. 1930. gados, kad Šōenai bija ap 50-60. gadu, viņa sāka veidot ļoti lielus darbus. Daži no tiem ir «Pavasaris un rudens» (春と秋, *Haru to aki*), «Nō dejas prelūdija» (序の舞, *Džo no mai*) un «Komači mazgājot burtnīcu» (冊子洗い小町, *Soši arai Komači*). Daudzi no šiem darbiem, īpaši «Nō dejas prelūdija», tagad tiek uzskatīti par viņas lielākajiem šedevriem. 1941. gadā Šōena kļuva par pirmo sievieti gleznotāju Japānā, kas tika uzaicināta pievienoties Imperiālajai Mākslas Akadēmijai. Viņa tika iecelta par galma gleznotāju 1944. gadā. Un 1948. gadā viņa kļuva par pirmo sievieti, kurai tika piešķirts Japānas prestižais Kultūras ordenis. Viņas glezna «Nō dejas prelūdija» bija pirmā japāņu sievietes glezna, kuru Kultūras Lietu Aģentūra novērtēja kā nozīmīgu kultūras mantojumu.

«Nō dejas prelūdija» (序の舞, Džo no mai), Uemura Šōen, 1936. (7.)

«Komači mazgājot burtnīcu» (冊子洗い小町、*Soši arai Komači*), Uemura Šōen, 1928. (8.)

Takamura Čieko (高村智恵子, 1886-1938)

Dzimusi 1886.gadā tagadējā Nihonmatsu pilsētā Fukušimas prefektūrā kā Naganuma Čieko (長沼智恵子), vecākā no sešām meitām un diviem dēliem. 1903. gadā viņa iestājās Japānas Sieviešu Universitātē (日本女子大学, *Ņihon Džoši Daigaku)* Tokijā un absolvēja to 1907. gadā. Viņa kļuva par eļļas gleznotāju un izgatavoja arī krāsainus papīra izgriezumus.

Takamuras Čieko portrets. (9.)

***

Viņa bija agrīnā Japānas feministu kustības *Seitōša* (西東社) dalībniece, kurai meitene pievienojās 1911. gadā. Viņa veidoja vāka ilustrāciju viņu žurnāla «Seitō» (西東) pirmajam numuram, kas sākās kā literatūra rakstniecēm un ātri pārvērtās par vietu feminisma jautājumu apspriešanai. Šīs sievietes bija no augstākā vidusslāņa, un drīz viņu uzskatu un dzīvesveida dēļ viņas sāka saukt par «jaunajām sievietēm". 1914. gada februārī Čieko apprecējās ar tēlnieku un dzejnieku Kōtarō Takamura (高村 光太郎), ar kuru iepazinās drīz pēc tam, kad viņš bija atgriezies no Francijas. Pēc ģimenes izjukšanas 1929. gadā viņai 1931. gadā tika diagnosticēta šizofrēnija – viņa tika ievietota slimnīcā šīs slimības dēļ 1935. gadā un palika tur līdz savai nāvei no tuberkulozes 1938. gadā.

«Kampara koks» (樟, *Kusu*), Takamura Čieko, 1913. (10.)

«Ziedi (hiacintes)» (花 (ヒヤシンス), Hana (hijašinsu)), Takamura Čieko, 20.gs sākums. (11.)

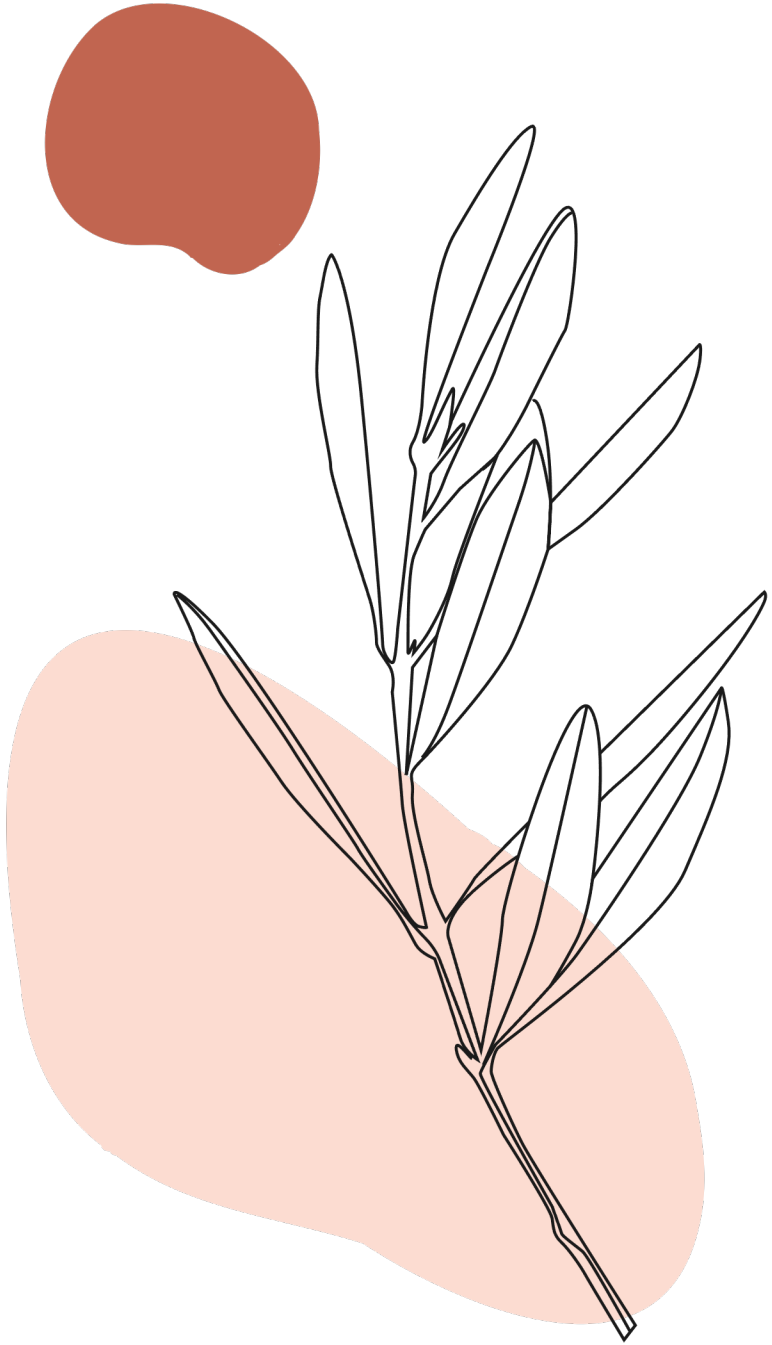

Literatūra

1. Birnbaum, P. *Modern Girls, Shining Stars, the Skies of Tokyo: Five Japanese Women*. Columbia University Press, 2015.

2. Kimura, I. *Four Japanese painters: Taikan Yokoyama, Gyokudo Kawai, Shoen Uemura, Kiyokata Kaburaki.* Japan Photo Service, 1939.

3. Mason, P. *History of Japanese Art* . Prentice Hall, 2005.

4. Michalska, M. *Kiyohara Tama or Eleonora Ragusa: An Amazing Story About a Japanese Female Painter in Sicily.* Pieejams: https://www.dailyartmagazine.com/eleonora-ragusa-or-otama-kiyohara-japanese-painter-in-sicily/ [Skatīts 29.11.21.]

5. Olsen, K. *Chronology of Women's History*. Greenwood Publishing Group, 1994.

6. Weidner, M., S. *Flowering in the Shadows: Women in the History of Chinese and Japanese Painting*. University of Hawaii Press, 1990.

7. Yamanashi, E. "Yamashita Rin and the Development of Icon Painting in Meiji Japan". In Rimer, J., T. (ed.). *A Hidden Fire: Russian and Japanese Cultural Encounters, 1868-1926*. Stanford University Press, 1995.

8. 木村毅（編）「ラグーザお玉自叙伝』恒文社、1983年。

Attēlu avoti

1. https://www.dailyartmagazine.com/eleonora-ragusa-or-otama-kiyohara-japanese-painter-in-sicily/
2. https://ja.wikipedia.org/wiki/%E3%83%A9%E3%82%B0%E3%83%BC%E3%82%B6%E7%8E%89#/media/%E3%83%95%E3%82%A1%E3%82%A4%E3%83%AB:Ragusa_Tama_Spring.jpg
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Yamashita_Rin#/media/File:Rin_Yamashita.jpg
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Yamashita_Rin#/media/File:Resurrection_by_Yamashita_Rin_(Hermitage).jpg
5. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ec/Yamashita_Rin_1.jpg
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Uemura_Sh%C5%8Den#/media/File:Uemura_Shoen.png
7. https://en.wikipedia.org/wiki/Uemura_Sh%C5%8Den#/media/File:Jo-no-mai_by_Uemura_Shoen.jpg
8. http://japonica.info/the-world-of-bijinga-shoen-uemuras-beautiful-women/
9. https://en.wikipedia.org/wiki/Chieko_Takamura#/media/File:Chieko_Takamura.jpg
10. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a1/Kusu_by_Chieko_Takamura.jpg
11. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Flowers_%28Hyacinths%29_by_Naganuma_Chieko.jpg

Paldies par uzmanību!